KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 11.1.2023

Eduskunnan verojaostolle
HE 280/2022 vp

sara.kuitunen@eduskunta.fi

KIRJALLINEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VIRVOITUSJUOMAVEROSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Kuluttajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua virvoitusjuomaverosta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Esityksen tavoitteena sanotaan olevan tarkoitus muuttaa virvoitusjuomaveroa nykyistä voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan. Tavoitteena on ohjata kulutusta ja tuotantoa korkean sokeripitoisuuden juomista vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Tavoitteet ovat oikeita, mutta nähdäksemme esitetyt toimet riittämättömiä. Verotuksen perusteena pysyy tosiasiassa edelleen valtion fiskaaliset tavoitteet kuten hallituksen esityksessä jaksossa 5.1 tuodaan esille, eikä näin ollen veron terveysperusteisuus toteudu läheskään täysimääräisesti. Esimerkiksi tämä näkyy hallituksen esityksen sivulla 30, jossa todetaan, että lausuntopalautetta antaneiden mukaan sokerittomien vesien verottamiselle ei ole terveysperustetta, mutta hallituksen esitys lähtee kuitenkin siitä, että verosyistä näitäkin on verotettava.

On valitettavaa, että hallituksen hallitusohjelmassakin esiintuomat tavoitteet verotuksen muuttamisesta nykyistä enemmän terveysperusteiseksi ovat jäämässä suurelta osin toteutumatta tällä hallituskaudella, sillä kuten valmistelun eri vaiheissa on tuotu esiin, virvoitusjuomat kattavat vain osan väestön sokerin kulutuksesta.

Kuluttajaliitto kiittää hallituksen esitystä siitä, että sitä on tarkennettu lausuntokierrokselta saadun palautteen perusteella esimerkiksi siten, että esitys ei tee enää eroa luontaista ja lisättyä sokeria sisältävien juomien välille. Kuluttajaliitto on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota, ettei tämmöiselle erottelulle ole välttämättä terveysperustetta, ja että luontaista sokeria sisältäville juomien jättäminen veron ulkopuolelle saattaisi olla omiaan ohjaamaan kulutusta näihin tuotteisiin, jolloin itse asiassa veromuutoksella saattaisi olla kulutettujen juomien sokeripitoisuutta lisäävä vaikutus.

Makeuttamattomien ja maustamattomien vesien ja kivennäisvesien verotusta muutettaisiin siten, että virvoitusjuomaveroa kannettaisiin myös yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakatuista juomista. Lisäksi ehdotetaan, että veron piiristä poistettaisiin kiinteät juoma-ainekset. Nähdäksemme makeuttamattomilla ja maustamattomilla vesillä sekä kivennäisvesillä tulisi olla oma nollaveroluokka (sikäli kun ne eivät sisällä sokeria). Kiinteiden juoma-aineksien poistaminen veron piiristä taas saattaa ohjata toimintakäytäntöjä siten, että tällaisten tuotteiden käyttö lisääntyy, mikä olisi vastoin esityksen tavoitteita.

Kestävistä, terveellisistä elintarvikkeista tulee tehdä kuluttajille ensisijaisia, saavutettavia ja kohtuuhintaisia. Tämä edellyttää monien toimenpiteiden toteuttamista. Pelkkä taloudellinen ohjaus ei yksin riitä. Vero-ohjauksen lisäksi kuluttajat tarvitsevat luotettavaa ja oikeaa tietoa kulutuspäätöstensä tueksi. Elintarvikkeiden terveellisuus on kuluttajille tärkeä osatekijä kulutusvalintoja tehtäessä. Kuluttajaliiton teettämän kuluttajaselvityksen (Aula Research 2022, n= 1090) mukaan jopa 70 % kuluttajista kannattaa tuotteiden ravitsemuksellista laatua kuvaavien pakkauksen etupuolelle tehtävien merkintöjen lisäämistä elintarvikepakkauksiin. Runsaasti sokeria sisältävien juomien kulutus on suurta erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa. Epäterveellisiä elintarvikkeita -juomat mukaan lukien- markkinoidaan usein lapsiin ja nuoriin vetoavalla tavalla. Monissa maissa on puututtu epäterveellisiksi katsottujen elintarvikkeiden markkinointiin lapsille ja nuorille. Myös Suomessa tulisi ryhtyä toimiin markkinoinnin rajoittamiseksi.

Pistemäinen verotus johtaa siihen, että vaikutukset erilaisiin kotitalouksiin eroavat sen mukaan, minkälaisia virvoitusjuomaveron alaisia juomia ne kuluttavat. Kokonaisvaltaisempi verotuksen muutos nykyistä paremmin terveysperusteiseksi olisi myös vaikutuksiltaan tasapuolisempi. Kaikilla kuluttajilla tulisi olla mahdollisuudet tehdä kestäviä valintoja arjessaan, mikä tarkoittaa sitä, että kestävien tuotteiden tulisi olla hinnaltaan edullisempia kuin vähemmän kestävät tuotteet. Toivomme, että verotuksen laajempi uudistaminen toteutetaan mahdollisimman pikaisesti seuraavan hallituskauden alussa.

Kuluttajaliitto ry

Emmi Meriranta
Juristi OTM